

Станом на вересень 1997 року, система приватних підприємств Gazda Group існувала вже 5 років та мала не тільки певний досвід у питаннях: приватизації житла, роздержавлення майна державних підприємств і залученні інвестицій але й неабиякий авторитет в Закарпатті.

На той час, сертифіковані фахівці наших компаній: здійснювали значні об'єми робіт з «малої» та «великої» приватизації; надавали практичну з питань післяприватизаційної підтримки роздержавлених об'єктів краю; організовували по Закарпаттю - багатoproфільні навчання та практичні семінари з економічно-виробничих та фінансово-податкових питань; консультували суб'єкти підприємницької діяльності з питань: маркетингу, консалтингу, менеджменту тощо. Наші, постійні: аналізи ситуації, аналітичні заключення, консультації, прогнозування й таке інше - для багатьох структур краю, включаючи й державних, були витребувані часом. Більше того, частина наших спеціалістів була запрошена до місцевих вузів, в якості лекторів, з питань: ринкових взаємин, роздержавлення та приватизації, ринку цінних паперів й так далі.

Саме десь в цей час до нас звернулись представники Управління Служби безпеки України в Закарпатській області, з проханням – поділитись своїм баченням ринкової ситуації в краї та відповісти на питання: «чому в Україну не йдуть інвестиції»?

Треба нагадати, що «лихі 90-і» вже йшли на спад: в країні суттєво зменшився індекс інфляції (1992 - 2 100%, 1993 - 10 256%, 1994 - 501%, 1995 - 281,7%, 1996 - 139,7%, 1997-110,1%), було введено національну валюту - гривню, окремі підприємства, нехай і поволі але відновлювали виробництво. Натомість, інвестицій в Україну «заходили погано». Наприклад, американські іноземні інвестиції в українську економіку, в період з 1991 по 2000 рік склали лише 664 млн. дол. США. При цьому, на початок 1995 року (тобто за період 1992-1994 роки) іноземними інвесторами в українську економіку було вкладено лише 483,5 млн. дол. США. На рівні ж Закарпатської області, відбувався дещо - специфічний процес, коли перші, як правило з сусідніх країн - «найсміліші» інвестори, вже почали «виходити» з ринку, дикість якого перевершила навіть їх, дещо авантюрні уяви про постсоціалістичний безлад, який переслідував й: Чехословаччину, Угорщину, Польщу, Румунію та інші країни колишнього комуністичного блоку, хоч і в дещо меншій мірі.

Натомість, головною специфікою України, в частині прав власності на майно держави та ведення бізнесу, а також низька «насиченість» країни іноземними інвестиціями з Європи та США - була близькість до «північного сусіда», причому не стільки територіально, скільки - ментально, по крайній мірі - до 2014 року. Тобто, вважалось, що Україна - це «інвестиційна територія» РФ, що робило інвестування з цивілізації - ризиковим процесом. Й саме через це РФ, вважала та всіма силами й усі роки Незалежності бажала отримати/придбати щонайбільше активів України, в тому числі й через приватизацію, за результатами якої немало роздержавленого майна України опинилось в руках російських інвесторів, значна частина якого, банально - збанкрутувала. Про це ми розповіли в матеріалі «Втрачений шанс великої приватизації», хоч це вже дещо інша тема.

Однак, повернемося до «замовлення», яке ми таки виконали тоді для СБУ, а трохи згодом оприлюднили наші думки в окрему статтю, яку оприлюднили у вересневому номері 1997 року, в газеті «Новини Закарпаття» та пропонуємо до уваги.

Ю. Ключівський,
керівник IASEED,
Прага, січень, 2023

Про інвестиційні процеси

Складна ситуація в процесах інвестування має глибокі корені. Однак, слід зазначити, що причини цієї ситуації лежать далеко за межами державного кордону України. У зв'язку з цим досі викликає інтерес актуальне висловлювання Д. Геншера на засіданні ООН (вересень 1975 р.): «Економічні питання віднині знаходяться в центрі міжнародної дипломатії...»

Причини

1. Товарне виробництво у світі набуло транснаціональних масштабів, говорити про національну економіку будь-якої країни окремо вже не доводиться. Виробники товарів і послуг в Україні не можуть створити «натуральне господарство» в межах державної території, тим більше, що «захист національного товаровиробника» є тільки лозунгом, не зафіксований в жодному нормативному документі.

Звідси такий висновок: населення України щоденно «голосує доларом» за продукцію неукраїнського походження.

2. У масштабах загальних проблем української економіки іноземне інвестування (тобто різного роду кредитування – чи товарне, чи грошове а також набуття прав власності і т. ін.) не є панацеєю. Значно більш привабливими та рятівними для економіки є інвестиції «внутрішні»: повернення в економіку заощаджень громадян, так би мовити насичення ринку капіталів «сировиною», при умові явної привабливості цього процесу. Це ж стосується і доходів, які розміщені на вкладах у зарубіжних банках. Саме вони повертаються в Україну як кредити stand-by.

3. Економіка, в першу чергу й, особливо в Україні, у повному обсязі залежна від політичної ситуації. Законодавчий орган (Верховна Рада) знаходиться під впливом не тільки політично орієнтованих сил, а й лобі економічно нерівномірно розвинутих регіонів (Донбас, Дніпропетровський, Харківський промислові, фінансовий Київський Львівський політичний регіони). Відсутність відносної більшості на постійній основі (фракцій) призводить до неузгодженості й невизначеності у прийнятті рішень.

Особливістю нашого регіону в інвестиційному плані є неминучий процес прикордонного «перетікання» капіталу. Незважаючи на суттєву централізацію політичного та економічного життя, інвестиції в економіку нашого краю значно перевищують загальноукраїнські показники. Так, у розрахунку на душу населення у 1996 р.: по Закарпаттю сумарна кількість інвестицій у грошовому виразі становить 56 доларів США, а в цілому по Україні – 28 доларів США (Див. «Новини Закарпаття», №32-33 від 1 березня 1997 р.).

Крім цього, в регіоні частково вирішується проблема зайнятості працездатного населення за рахунок інвестора. Таким чином, саме інтерес інвестора допомагає зняти для центру цілий комплекс соціальних проблем.

Заходи, реалізація яких дозволить поживити процес інвестування в Україну

1. Ефективні, які швидко реалізуються:

- відродити політику сприяння розвитку малого бізнесу з метою забезпечення можливості швидкого працевлаштування населення після закриття приватизованих підприємств; пропаганда поширення так званого сімейного бізнесу;

- забезпечити та гарантувати пільгове реінвестування одержаних доходів громадян у малоприбуткові, але довгострокові державні інвестиційні проекти (емісія облігацій внутрішньої державної позики ОВДП, будівництво житла); пропаганда таких проектів і цільове використання коштів, одержаних у результаті компанії.

2. Високоєфективні:

- «помилування» доходів громадян у повному обсязі із забезпеченням недостатності декларованих доходів при зустрічних зобов'язаннях про репатріацію доходів в Україну;

- скасування існуючої системи оподаткування. Перехід до принципу: або рентних платежів, або сплати податків при придбанні товарів, іншого майна чи майнових прав, послуг.

3. Регіональні:

- більше реальної свободи у питаннях залучення інвестицій і гарантії таким;

- розблокування процесу в надані регіонам прав у створенні інститутів вільного підприємництва.